

цію "ближнього зарубіжжя" в країни євразійської та європейської інтеграції. Український фактор стимулював російське керівництво до рішення накопившихся внутрішніх соціальних проблем, розвитку імпортозаміщення. Прискорився євразійський інтеграційний процес, відбулося його розширення шляхом створення Євразійського економічного союзу та третіми країнами зон вільної торгівлі. Розширилися економічні та політичні зв'язки з КНР в напрямку створення Великого євразійського партнерства. Український фактор дозволив краще розуміти сильні та слабкі сторони геополітичного положення Росії та розробити відповідну зовнішню та внутрішню політику.

Що в результаті? За 30 років ідилічні представлення Росії про нові незалежні держави

змінювалися на реалістичні. Російська влада краще розуміє сусідні країни, їх проблеми, інтереси, можливості, мотиви проводимої ними політики. Стало очевидним загострення геополітичної та економічної боротьби за контроль над країнами пострадянського простору, ініційованою раніше США як світової супердержавою. В цій боротьбі важливе місце займає здатність Росії до соціального прогресу та більш повному використанню переваг свого геостратегічного положення, опираючись на співпрацю з зацікавленими країнами пояса сусідства для досягнення довготривалих цілей. Вибір тут невеликий: або вийти з оточення ворожо налаштованих лімітаторів, або на загальну користь побудувати з сусідами значимий центр світової економіки.

Список використаної літератури

1. *Пострадянські країни в процесах міжнародної регіоналізації в 2010—2020 гг.: очікування, результати, нові тенденції* : колективний науковий доповідь / Під ред. Л. Б. Вардомського. — Москва : Інститут економіки РАН, 2021. — 70 с.

Поступила в редакцію 8 грудня 2021 року

З АРХІВУ КНИЖКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ

УДК 001.89-057.87(477)"1956/1960"(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2021.12(305).39-44

Лариса Дояр,

кандидат історичних наук, доцент,
старший науковий співробітник Державного архіву друку

Книжкової палати України,

e-mail: arkhiv@ukrbook.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0789-2462>

Дослідницькі праці українського радянського студентства 1956—1960-х років

Статтю присвячено історико-українській проблематиці другої половини 1950-х рр. Йдеться про період деєдалізації, що докорінно змінив суспільно-політичне життя республіки та вніс суттєві корективи в усі сфери людської діяльності. Авторську зацікавленість було спрямовано на наукову галузь, а саме на дослідницькі праці, підготовлені українськими радянськими студентами, які здобували вищу освіту в період хрущовської "відлиги". Методом контент-аналізу опрацьовано кілька збірників студентських праць, виданих на базі різних навчальних закладів УРСР. Географія наукових здобутків українських радянських студентів, без перебільшення, є великою. Судячи зі збережених у Книжковій палаті України періодичних друку, потужні бази для підготовки майбутніх науковців мали не тільки столичні, а й регіональні університети та інститути. У підготовленій авторкою статті фігурують дослідницькі праці студентів Києва, Харкова, Львова, Сімферополя тощо. Щодо палітри наукових інтересів студентів УРСР, то остання охоплювала найрізноманітніші галузі технічного та гуманітарного знання. Під час опрацювання студентських досліджень Радянської України другої половини 1950-х рр. авторка дійшла висновку про: 1) домінування в дослідженнях студентів УРСР 1956—1960 рр. суто наукового контенту; 2) низький показник вживаності в них партійних документів взагалі та відсутність посилань на постанову ЦК КПРС "Про подолання культу особи та його наслідків" зокрема; 3) очевидну пріоритетність практичного резюмування над загальними теоретичними міркуваннями. Окрім того, за авторським спостереженням, на постєдалініському етапі розвитку Радянської України все ще зберігався паритет між російсько- та українськими друками вищів УРСР, що пояснювалося інерційною дією довоєнної політики українізації.

Ключові слова: університет; інститут; радянське студентство; збірник наукових праць; студентське наукове товариство

Постановка проблеми. Наука як вища форма накопичення знань людства завжди потребувала сміливих підходів, нестандартних рішень і навіть задержувати викликів. Носіями зазначених якостей наперед є молодь, позбавлена обережності як в діях, так і в мисленні. Виходячи з цього, студентська

пошукова діяльність в наукових галузях вже сама собою є цінною, адже будує підмурки для зрілих відкриттів.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Історіографію проблеми студентських досліджень як окремих напрямів вивчення дотепер не сформовано.

Досягнення молоді на наукових конкурсах, олімпіадах, конференціях знаходять відображення в узагальнювальних звітах про навчально-виховну роботу вишів, репрезентовані в результатах нагороджень і слугують підставою для призначення підвищених чи іменних стипендій. Подібна, безумовно добра, традиція затвердилася з радянських часів і мусить продовжуватися й надалі. Проте водночас, на наше переконання, проблема студентських досліджень потребує й наукового опрацювання. Тож, **метою статті** є аналіз дослідницьких праць українського радянського студентства 1956—1960-х рр., здійснений на матеріалах фондів Державного архіву друку Книжкової палати України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Неодмінним напрямом розвитку друкованих видань в УРСР було поширення пошуково-дослідницьких практик студентської молоді. Останні охоплювали різні галузі науки й час від часу виходили друком у більшості українських радянських вишів. Ці видання підтверджували високий рівень наукової та виховної роботи закладів вищої освіти УРСР та демонстрували конструктивні підходи у справі збереження наукової наступності та підготовки молодих кадрів. Окрім того, студентські дослідження віддзеркалювали загальні тенденції розвитку української радянської науки, вказували на її специфічність та окремішність у всесоюзному науковому лоні. У висловленому контексті особливий інтерес становить студентська наукова періодика постсталінської доби, адже, за звичними констатаціями радянської історіографії, епохальні рішення XX (1956) з'їзду КПРС щодо засудження культу особи Й. Сталіна сколихнули суспільство й визначили нові парадигми розвитку радянської науки.

Слід зазначити, що в пошуку цих новаторських, у дусі хрущовської лібералізації суспільно-політичного життя в СРСР, підходів авторка зіштовхнулася з низкою алогізмів, суперечностей і невідповідних заявленому курсу явищ, а саме: 1) домінування в дослідженнях студентів УРСР 1956—1960-х рр. суто наукового контенту; 2) низький показник вживаності в них партійних документів загалом і відсутність посилань на постанову ЦК КПРС "Про подолання культу особи та його наслідків" зокрема; 3) очевидна пріоритетність практичного резюмування над загальними теоретичними міркуваннями.

На постсталінському етапі все ще зберігався паритет між російсько- та україномовними друками вишів УРСР, що пояснювалося інерційною дією довоєнної політики українізації. Й. Сталін, що був першим більшовицьким наркомом із національних питань і визнаним теоретиком у цій галузі, попри компліментарні висловлювання стосовно великого російського народу, все ж таки не позначився поширенням постулату про діалектичне поглинання національних ознак народів СРСР. Концепцію єдиної спільноти "радянський народ", що дала поштовх політиці всесоюзного русифікаторства, упродовж 1961—1971 рр. виробляли його наступники: на XXII (1961) з'їзді КПРС М. Хрущов констатував об'єднавчу силу російської мови в розвитку нової історичної спільноти лю-

дей у СРСР, а за часів секретарювання Л. Брежнєва це положення як програмна засада увійшло в тези ЦК КПРС із нагоди 100-річчя від дня народження В. Леніна (1970). Тож надалі в науковій періодиці України, навіть західноукраїнській, затвердилося тотальне русифікаторство.

Окрім того, потрібно звернути увагу на той факт, що політика хрущовської десталінізації в УРСР відверто гальмувала. На наш погляд, це пояснювалося особливою складністю повоєнної ситуації в УРСР: війна після війни в західних регіонах республіки, відчутне зростання України в кордонах, реформа адміністративно-територіального устрою потребували ідеологічної стабільності, а не викривальних спростувань щодо постаті, з ім'ям якої, власне, й були пов'язані зазначені особливості. Наважимось висловити припущення, що одним із внутрішніх мотивів М. Хрущова щодо передачі Криму до складу УРСР було бажання піднести на цьому тлі власний авторитет у настроєво строкатій Україні.

Упродовж 1956—1960-х рр. в УРСР вийшло кілька збірників студентських наукових праць, а саме: Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка, Львівського державного університету імені Івана Франка, Львівського сільськогосподарського інституту, Харківського державного бібліотечного інституту, Кримського медичного інституту імені Й. В. Сталіна [1—10]. Останні зберігаються у фонді періодичних і продовжуваних видань Державного архіву друку Книжкової палати України.

Дослідження в галузі математики, механіки, хімії та біології підготували студенти Львівського університету імені Івана Франка [1]. Збірник з їхніми працями редагувала потужна команда тогочасних українських науковців: професори О. Кованько, П. Цись, О. Вялов, Ф. Страутман, А. Глауберман і доцент Є. Гладішевський. Найрезонанснішою, в контексті сьогодення, є стаття, присвячена проблемі програмування на електронних швидкодійних цифрових обчислювальних машинах (автор — С. Шох, науковий керівник — О. Костовський) [1, с. 24—31]. У розвідці йдеться про потребу збільшення оперативної пам'яті для підвищення ефективності вітчизняних ЕОМ. Автор, зокрема, зазначав, що ємність внутрішнього накопичувача (оперативної пам'яті) машини "Стрела" становить 2047 чисел, тоді як у машини "М-2" цей показник значно менший — 512 чисел [1, с. 24]. На конкретному прикладі молодий учений доводив практичну користь від використання ЕОМ: якщо на розв'язання поставленої задачі машина "Стрела" витратила лише 8 хвилин, то працівник, який виконує схоже завдання за допомогою механічної (клавійної) обчислювальної машини, мусить безперервно працювати приблизно 1—3 місяці за умови 8-годинного робочого дня [1, с. 29]. Серед досліджень у галузі механіки до збірника увійшли статті, присвячені способам розв'язання задач для безмежної пластинки з отвором [1, с. 31—34] та осесиметричним згинним коливанням кругового диска [1, с. 34—37]. Авторами статей, відповідно, були Ю. Кофман (науковий ке-

рівник — М. Шереметьєв) та Б. Дітятева (науковий керівник — Н. Флейшман). Слід зазначити, що ці розвідки спиралися на російсько-, англо- та україномовні джерела, хоча серед останніх фігурував лише бюлетень студентської наукової конференції 1954 р., що проходила на базі Львівського університету.

Високим науковим рівнем вирізнялися збірники праць студентів Київського університету імені Т. Г. Шевченка [5—10]. Так, збірник із геології готувала редакційна колегія у складі трьох професорів (В. Головчин, О. Ейнор, М. Ключников) і трьох доцентів (Т. Агафонова, Ф. Руденко, І. Усенко). У виданні вміщено статтю студента Л. Казакова (науковий керівник — професор Л. Розов), присвячену діяльності вітчизняних геологів на етапі становлення цієї науки в Україні [6, с. 5—12]. Автор розповів про першого завідувача кафедри мінералогії і геогнозії Київського університету С. Зеновича (1834—1836), його наступника, професора Є. Гофмана, проаналізував діяльність К. Теофілактова, який очолював кафедру мінералогії та геології впродовж 1845—1891 рр. [5, с. 7]. Останній підготував цілу плеяду українських геологів, поміж яких В. Лучицький, П. Тутковський, В. Тарасенко, П. і В. Чирвїнські, В. Дуб'янський, Г. Радкевич. Центрами розвитку вітчизняної геології були Харківський і Новоросійський університети. Мінералогію в Університеті імені В. Н. Каразіна 1805 р. започаткував Крюгер, а від 1843 р. кафедру очолив Н. Борисяк, який співпрацював із видатними вченими І. Леваковським і П. П'ятницьким [6, с. 9]. Потужну геологічну школу в Одесі було репрезентовано такими іменами, як І. Синцов, М. Головкінський, Р. Прендель, М. Сидоренко, О. Набоких, В. Ласкарев [6, с. 9].

У Київському університеті найбільш плідною була діяльність студентів біологічного факультету [7; 10]. Виданням їхніх праць опікувалися академік П. Власюк, дійсний член АН УРСР Д. Зеров, член-кореспондент АН УРСР О. Маркевич, професори А. Ємченко, С. Морочковський, Д. Проценко, доценти П. Береговий, І. Білокінь, О. Корнеєв, Л. Поліщук. Керівниками пошуково-дослідницької роботи студентів були член-кореспондент АН СРСР і УРСР, професор Д. Фердман [7, с. 3], член-кореспондент АН УРСР, професор В. Мовчан [7, с. 21, 33, 47], член-кореспондент АН УРСР, професор Л. Рубенчик [7, с. 89; 10, с. 39, 43], професор М. Ротмістров [7, с. 141, 163; 10, с. 47], професор О. Липа [7, с. 157; 10, с. 101, 105], професор Б. Новиков [10, с. 63, 75], професор А. Окснер [10, с. 109], доцент С. Мінінберг [7, с. 67; 10, с. 23], доцент Л. Токар [7, с. 79], доцент О. Добротворська [7, с. 105], доцент Є. Бобченко [7, с. 131; 10, с. 59], доцент М. Чернобильська [7, с. 149; 10, с. 53], доцент М. Поливанна [10, с. 87], кандидат біологічних наук Є. Голинська [10, с. 33].

Студенти-географи Київського університету під керівництвом доцентів Ю. Грубріна, І. Рослого досліджували геоморфологію долини річок Уж [10, с. 117—124] і Велика Вись [10, с. 125—134]. Доценти А. Золовський, А. Харченко очолили розвідки з карто-

графії [10, с. 145, 167]. Доцент М. Щербань разом зі студентом III курсу В. Косенком дослідили історію метеорологічного та кліматичного вивчення радянської Арктики [10, с. 151—158].

Збірник з економіки та права, виданий Київським університетом 1959 р., містив статті, присвячені проблемам співвідношення економіки та політики за соціалізму [9, с. 3—16], упровадження нової техніки в промисловість [9, с. 17—36], значення спеціалізації та кооперування в підвищенні продуктивності праці [9, с. 37—48], зниження витрат обігу в радянській торгівлі [9, с. 49—64]. Особливо актуальною в зазначений період стала публікація під назвою "Правові питання оплати праці у колгоспах" (автор — аспірант юридичного факультету І. Дмитренко) [9, с. 103—120]. Тогочасним запитам відповідала й стаття "Розширення прав союзних республік в світлі рішень XX з'їзду КПРС" (автор — студент V курсу юридичного факультету З. Сущук-Слюсаренко, науковий керівник — кандидат юридичних наук Р. Нейман) [9, с. 77—82].

Збірник студентських праць історичного факультету Київського університету, виданий 1956 р., було цілком присвячено 100-річчю від дня народження Івана Яковича Франка (1856—1916) [8]. На чолі пошуково-дослідницької роботи стояли: кандидат історичних наук, доцент В. Спицький [8, с. 13, 27, 39, 51], доцент А. Грінберг [8, с. 3], доцент В. Жебокрицький [8, с. 83, 97, 121], викладач М. Третяк [8, с. 71]. Важливу публікацію з історії проголошення України радянською республікою містив збірник юридичного факультету (автор — студент I курсу О. Фрицький, науковий керівник — кандидат юридичних наук А. Ткач) [9, с. 65—76].

Студенти-філологи Київського університету в зазначений період цікавилися творчістю Т. Шевченка та М. Чернишевського [5, с. 27—42], досліджували україномовні переклади поеми М. Лермонтова "Втікач" [5, с. 43—62] і синтаксичні особливості російських та українських приказок [5, с. 127—144], вивчали політичну сатиру В. Маяковського 1922—1923 рр., у якій задовго до нацистської окупації Європи змальовувалися огидні риси італійського дуче й німецького фюрера [5, с. 17]. Студент V курсу В. Коптілов оприлюднив розвідку, присвячену мовним особливостям козацького "Літопису Самовидця" [5, с. 83—100]. У статті Н. Павлюк йшлося про те, що перший україномовний переклад поеми М. Лермонтова "Втікач" був надрукований у 10 номері журналу "Радянська література" за 1939 р., а перекладачами твору стали відомі українські поети Н. Забіла та М. Терещенко [5, с. 45].

Серйозним дослідницьким потенціалом вирізнявся збірник праць Львівського сільськогосподарського інституту [3]. На той час у виші діяло Наукове студентське товариство, що об'єднувало 26 кафедральних наукових гуртків та майже 400 студентів різних курсів і факультетів (керівник НСТ — кандидат біологічних наук, доцент Г. Шуруба). До видання студентських праць доклали зусиль член-кореспондент АН УРСР, професор Г. Кияк, доктор сільськогосподарських наук, професор І. Нечипорук, кандидат

сільськогосподарських наук, доцент В. Ступаков, доцент І. Омельченко, кандидат технічних наук В. Баранов, кандидат технічних наук, доцент Ю. Соломін.

Перший випуск збірника був присвячений 40-річчю Великої Жовтневої соціалістичної революції та містив статті, що висвітлювали західноукраїнський досвід у галузі вирощування сільськогосподарських культур, зокрема ярої пшениці Дублянка 4 в умовах лісостепової зони Дрогобицької області [3, с. 8—10], ярої пшениці в колгоспі імені Сталіна Брюховицького району Львівської області [3, с. 53—56], винограду в умовах півдня Тернопільської області [3, с. 20—26] та Закарпаття [3, с. 26—40]. Тогочасні студенти ЛСІ досліджували проблеми вдосконалення полонин колгоспу імені Леніна Косівського району Станіславської області [3, с. 66—74] і сівозмінні в колгоспі імені Леніна Красненського району Львівської області [3, с. 119—124]. На практичному досвіді колгоспу імені Коротченка Локачинського району Волинської області студент З. Томашевський (науковий керівник — старший викладач М. Радчек) дослідив урожайність цукрового буряка [3, с. 5—8]. Спираючись на здобутки колгоспу імені 30-річчя ВЛКСМ Боринського району Дрогобицької області, студент В. Андрійчук (науковий керівник — кандидат сільськогосподарських наук, доцент В. Ступаков) дослідив проблему вирощування червоної конюшини в гірських умовах [3, с. 10—14]. У 1955 р. у колгоспі імені Сталіна Старосамбірського району Дрогобицької області було проведено дослід із вирощування кукурудзи сорту Бесарабка місцева, про що у своїй розвідці розповів студент З. Дженджера (науковий керівник — кандидат сільськогосподарських наук, доцент В. Ступаков) [3, с. 14—16]. Студентка Р. Денисова (науковий керівник — кандидат біологічних наук Л. Титаренко) узагальнила досвід колгоспу імені Жданова Вінниківського району Львівської області з вирощування баштанних культур — кавунів і динь [3, с. 16—20]. Урожайність хмелю залежно від якості посівного матеріалу студент І. Коваль досліджував на матеріалах Бродівського хмільпромкомбінату Львівської області (науковий керівник — професор І. Нечипорук) [3, с. 40—46]. Доцент кафедри агрохімії, кандидат сільськогосподарських наук М. Гіліс і професор кафедри рослинництва Г. Кияк разом зі студентами досліджували проблеми використання мінеральних добрив [3, с. 46—53, 56—59]. Про польові досліді з вирощування картоплі сорту Юбель на базі колгоспу імені Богдана Хмельницького Войнилівського району Станіславської області розповіли студент П. Куба та викладач кафедри загального землеробства, кандидат сільськогосподарських наук А. Наливайко [3, с. 59—66]. Собівартість сільськогосподарської продукції в колгоспі "Перемога" Красненського району Львівської області дослідив студент Д. Коцюба під керівництвом старшого викладача кафедри організації соціалістичного сільського господарства І. Обушного [3, с. 74—82]. Окрім того, у збірнику праць студентів ЛСІ було порушено проблеми раціонального використання електро-світлової енергії в овочівництві закритого ґрунту [3,

с. 83—91], електричного обліку роботи трактора [3, с. 91—98], електрифікації та автоматизації транспорту на тваринницьких фермах [3, с. 98—108], використання відходів тепла двигунів внутрішнього згорання [3, с. 108—115].

До укладання збірника студентських праць Сімферопольського медичного інституту долучилися професори Б. Хватов, Н. Шварсалон, А. Шахназаров і доценти Г. Лівшиц і С. Георгієвський [2, с. 2]. Пріоритетними напрямками тогочасних досліджень були проблеми мікробіології, зокрема патогенності золотистого стафілокока [2, с. 3—8, 137—141], дифтерійної палички [2, с. 79—82] і черевнотифозних бактерій [2, с. 171—174], бактеріологічного стану операційного блоку хірургічного відділення [2, с. 117—120], захворювань серцево-судинної системи людини [2, с. 13—18, 29—32, 63—65, 83—87, 183—189, 201—207], відхилень у перебігу вагітності та родової діяльності жінок [2, с. 19—23, 33—37, 109—115, 121—125]. Про неподоланність дитячого поліомієліту в тогочасній Україні свідчить розвідка студентки М. Карначевої (науковий керівник — професор М. Бессонова) [2, с. 75—78]. Актуальною в умовах пандемії COVID-19 є розвідка студента В. Жуковського (науковий керівник — професор П. Царенко), присвячена конструкції хірургічної маски [2, с. 57—61]. Автор порівняв ефективність масок дво- та чотиришарової, вазелінованої тришарової та двошарової з чотиришаровим кутником і дійшов висновку, що загальна кількість мікробів, котрі виростили на поверхні різних типів масок, є кардинально різною: якщо в масці з кутником налічувалося лише 40 колоній, то у звичайній двошаровій — 4250. Щодо чотиришарової та вазелінованої тришарової масок, то вищий рівень захисту виявила остання: 960 колоній на поверхні чотиришарової та 800 колоній — на поверхні вазелінованої тришарової [2, с. 60].

Слід зазначити, що студенти Сімферопольського медичного інституту проводили ґрунтовні історичні дослідження, зокрема вивчали археологічні артефакти (черепи) печерних міст Криму. До збірника увійшло кілька розвідок студента В. Рудакова, дослідженням якого керував тогочасний завідувач кафедри нормальної анатомії, професор В. Бобін [2, с. 143—164]. В. Рудаков вивчив черепи з гробниць Баклі й довів їхнє європеїдне походження [2, с. 143—148], провів порівняльний аналіз європеїдних і монголоїдних черепів [2, с. 149—157], висвітлив технологію реконструкції обличчя за черепом відповідно до методу М. Герасимова [2, с. 159—164].

Історичним контентом позначено й збірник праць студентів Харківського бібліотечного інституту [4, с. 75—104]. Зокрема, студентка Н. Камінська (науковий керівник — доцент М. Габель) уклала тематичний покажчик до теми "О. М. Горький про революцію 1905—1907 рр. в Росії" [4, с. 75—92]. До покажчика увійшли художні твори, публіцистика та епістолярій письменника, спогади й меморати його сучасників. Актуальною дотепер є розвідка, присвячена українській літературі на сторінках заснованого О. Пушкіним журналу "Современник" (1847—1866) (автор — А. Фідельман, науковий керівник — доцент М. Габель) [4, с. 93—104]. У статті

розглянуто художні твори, критики та рецензії, журналістські праці, дослідження в галузі історії та етнографії українського народу, що впродовж 1847—1866 рр. побачили світ на шпальтах петербурзького часопису. Автор, зокрема, констатує українофільську позицію М. Добролюбова та М. Чернишевського, які високо поцінювали творчість Т. Шевченка та Марка Вовчка [4, с. 96, 99, 100], наголошує на цінності статистичного опису Київської губернії, проведеного тасмним радником І. Фундуклеєм: кількісні показники праці стали яскравою демонстрацією важкого становища українських кріпосних селян [4, с. 103].

Висновки. Навіть стислий огляд контенту збірників наукових праць студентів УРСР свідчить про те, що останні були серйозним резервом тогочасної вітчизняної науки та становили зручний для науковців-фахівців майданчик для оприлюднення актуальних і вельми затребуваних дослідницьких розвідок. Важливою підсумковою сентенцією є факт полінауковості українського радянського студентства як у галузевому, так і в регіональному сенсах. Вочевидь, що студентська молодь радянської України була причетною до розвою різноманітних (технічних, природничих, гуманітарних тощо) наук і навчалася в усіх закладах вищої освіти УРСР.

Список використаної літератури

1. *Збірник наукових студентських робіт* (Львівський державний університет ім. Ів. Франка) / [відп. ред. проф. О. С. Кованько]. — Львів : Вид-во Львівського ун-ту, 1960. — Ч. 2. — 40 с.
2. *Сборник научных работ студентов* (Крымский медицинский институт им. И. В. Сталина) / [отв. ред. доц. С. И. Георгиевский]. — Симферополь : КМИ им. И. В. Сталина, 1958. — Т. 1. — 216 с.
3. *Сборник научных работ студентов* (Львовский сельскохозяйственный институт) / [отв. ред. канд. экон. наук, доц. В. Ф. Третьяков]. — Львов : ЛСИ, 1958. — 126 с.
4. *Сборник работ студенческого научного общества* (Харьковский государственный библиотечный институт) / [отв. ред. Н. С. Демченко]. — Харьков : ХГБИ, 1957. — Вып. 1. — 108 с.
5. *Студентські наукові праці* (Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка) : збірник XVIII : Філологія / [відп. ред. канд. філолог. наук Т. П. Малина]. — Київ : Вид-во КДУ ім. Т. Г. Шевченка, 1956. — 168 с.
6. *Студентські наукові праці* (Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка) : збірник XIX : Геологія / [відп. ред. проф. О. Л. Ейно́р]. — Київ : Вид-во КДУ ім. Т. Г. Шевченка, 1956. — 86 с.
7. *Студентські наукові праці* (Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка) : збірник XX : Біологія / [відп. ред. доц. І. П. Білокінь]. — Київ : Вид-во КДУ ім. Т. Г. Шевченка, 1956. — 170 с.
8. *Студентські наукові праці* (Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка) : збірник XXII : Історія / [відп. ред. доц. В. Є. Спицький]. — Київ : Вид-во КДУ ім. Т. Г. Шевченка, 1956. — 130 с.
9. *Студентські наукові праці* (Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка) : збірник XXV : Економіка та право / [відп. ред. доц. М. С. Черненко, доц. Я. М. Браїнін]. — Київ : Вид-во КДУ ім. Т. Г. Шевченка, 1959. — 148 с.
10. *Студентські наукові праці* (Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка) : збірник XXVI : Біологія та географія / [відп. ред. акад. АН УРСР О. П. Маркевич, доц. А. С. Харченко]. — Київ : Вид-во КДУ ім. Т. Г. Шевченка, 1959. — 176 с.

Larysa Doiar

Research papers of Ukrainian Soviet students 1956—1960

The presented article is devoted to the historical-Ukrainian issues of the second half of the 1950s. It is a period of de-Stalinization, which radically changed the socio-political life of the republic and made significant adjustments in all spheres of human activity. The author's interest was focused on the scientific field, namely, research papers prepared by Ukrainian Soviet students who received higher education during the Khrushchev "thaw". Several collections of student works published on the basis of various educational institutions of the Ukrainian SSR were processed by the method of content analysis. The geography of scientific achievements of Ukrainian Soviet students, without exaggeration, is great. Judging by the periodicals preserved in the Book Chamber of Ukraine, not only the capital's, but also regional universities and institutes had powerful bases for training future scientists. The article prepared by the author includes research works of students from Kyiv, Kharkiv, Lviv, Simferopol, etc. As for the palette of scientific interests of students of the USSR, the latter covered a variety of fields of technical and humanitarian knowledge. During the study of student research in Soviet Ukraine in the second half of the 1950s, the author came to the following conclusions: 1) the dominance of purely scientific content in the research of students of the USSR in 1956—1960; 2) low rate of use of party documents in them, in general, and the lack of references to the resolution of the Central Committee of the CPSU "On overcoming the consequences of the cult of personality", in particular; 3) the obvious priority of practical summarization over general theoretical considerations. In addition, according to our author's observation, at the post-Stalinist stage of the development of Soviet Ukraine there was still parity between the Russian and Ukrainian-language universities of the USSR, which was explained by the inertial action of the pre-war policy of Ukrainization.

Keywords: university; institute; Soviet students; collection of scientific works; student scientific society

References

1. Kovan'ko O. S. [vidp. red.]. (1960). *Zbirnyk naukovykh student-s'kykh robot* (L'vivs'kyi derzhavnyi universytet im. Iv. Franka). Ch. 2. L'viv: Vyd-vo L'vivs'koho un-tu.
2. Heorhyevskyy S. Y. [otv. red.]. (1958). *Sbornyik nauchnykh rabot studentov* (Krymskyy medytsynskyy ynstitut ym. Y. V. Stalyna). T. 1. Symferopol': KMY ym. Y. V. Stalyna.
3. Tret'yakov V. F. [otv. red.]. (1958). *Sbornyik nauchnykh rabot studentov* (L'vovskyy sel'skokhozyaystvennyy ynstitut). L'vov: LSY.

4. Demchenko N. S. [otv. red.]. (1957). *Sbornyk rabot studencheskoho nauchnoho obshchestva (Khar'kovskyy hosudarstvennyy byblyotchnyy ynstytut)*. Vyp. 1. Khar'kov: KHHBY.
5. Malyna T. P. [vidp. red.]. (1956). *Student-s'ki naukovi pratsi (Kyivskyy derzhavnyy universytet im. T. H. Shevchenka) : zbirnyk XVIII : Filolohiya*. Kyiv: Vyd-vo KDU im. T. H. Shevchenka.
6. Eynor O. L. [vidp. red.]. (1956). *Student-s'ki naukovi pratsi (Kyivskyy derzhavnyy universytet im. T. H. Shevchenka) : zbirnyk XIX : Heolohiya*. Kyiv: Vyd-vo KDU im. T. H. Shevchenka.
7. Bilokin' I. P. [vidp. red.]. (1956). *Student-s'ki naukovi pratsi (Kyivskyy derzhavnyy universytet im. T. H. Shevchenka) : zbirnyk XX : Biolohiya*. Kyiv: Vyd-vo KDU im. T. H. Shevchenka.
8. Spys't'kyy V. Ye. [vidp. red.]. (1956). *Student-s'ki naukovi pratsi (Kyivskyy derzhavnyy universytet im. T. H. Shevchenka) : zbirnyk XXII : Istoriya*. Kyiv: Vyd-vo KDU im. T. H. Shevchenka.
9. Chernenko M. S. & Braynin Ya. M. [vidp. red.]. (1959). *Student-s'ki naukovi pratsi (Kyivskyy derzhavnyy universytet im. T. H. Shevchenka) : zbirnyk XXV : Ekonomika ta parvo*. Kyiv: Vyd-vo KDU im. T. H. Shevchenka.
10. Markevych O. P. & Kharchenko A. S. [vidp. red.]. (1959). *Student-s'ki naukovi pratsi (Kyivskyy derzhavnyy universytet im. T. H. Shevchenka) : zbirnyk XXVI : Biolohiya ta heohrafiya*. Kyiv: Vyd-vo KDU im. T. H. Shevchenka.

Надійшла до редакції 17 грудня 2021 року

ВИДАТНІ ДІЯЧІ ТА ВИЗНАЧНІ ПОДІЇ

УДК 02-057.177.2(47)ННМБУ(092)Пав(045)

Олена Кірішева,

головний бібліотекар відділу організаційної та науково-методичної роботи
Національної наукової медичної бібліотеки України,
e-mail: kirishevaolena@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4932-3604>

Зінаїда Хоружа,

головний бібліотекар відділу науково-дослідної роботи
Національної наукової медичної бібліотеки України,
e-mail: medlib@library.gov.ua

Покликання — Бібліотека

(до ювілею Раїси Іванівни Павленко, генерального директора
Національної наукової медичної бібліотеки України (1975—2018))

**Книга — найцінніше духовне і матеріальне багатство, яке винайшло
людство. Людина, яка опікується книгою, — найкраща людина у світі.**

Тетяна Задорожна, народна депутатка України

У статті висвітлено професійний шлях генерального директора Національної наукової медичної бібліотеки України (1975—2018), заслуженого працівника культури України, повного кавалера ордена княгині Ольги, видатного бібліотекознавця Раїси Іванівни Павленко з нагоди ювілею.

Ключові слова: Раїса Іванівна Павленко; ювілей; Національна наукова медична бібліотека України; мережа медичних бібліотек; видатні українські медики

Покликання — Бібліотека! Раїса Іванівна Павленко — справжній звитяжець бібліотечної справи, адже 60 років присвятила служінню Її величності Медичній Книзі. Розпочавши 1958 р. трудову діяльність у тоді

ще Республіканській науковій медичній бібліотеці Міністерства охорони здоров'я України, послідовно пройшла щаблі фахового зростання від бібліотекаря до генерального директора. Раїса Іванівна — перша жінка, після керівників-чоловіків, яка очолювала бібліотеку впродовж 43 років!

15 січня 2022 року бібліотечний світ вітає Раїсу Іванівну з ювілеєм. "Високий професіоналізм, невичерпний організаторський талант, мистецькі здібності та жіночий незбагнений і неповторний шарм роблять директора цієї чудової бібліотеки першою в плеяді найвидатніших постатей бібліотечної України. До цієї характеристики Раїси Іванівни слід додати ще й надзвичайний патріотизм, відданість рідній Батьківщині й бібліотечній справі" — такими словами схарактеризував ювілярку директор Книжкової палати України імені Івана Федорова, доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Микола Іванович Сенченко.